

**A GYÖNGYBAGOLY FEHÉR MELLŰ ALFAJÁNAK
(TYTO ALBA ALBA)
FÉSZKELÉSE TOLNA MEGYÉBEN**

Dr. Kalotás Zsolt—Pintér András

MÉM NAK Természet- és Vadvédelmi Állomás, Fácánkert

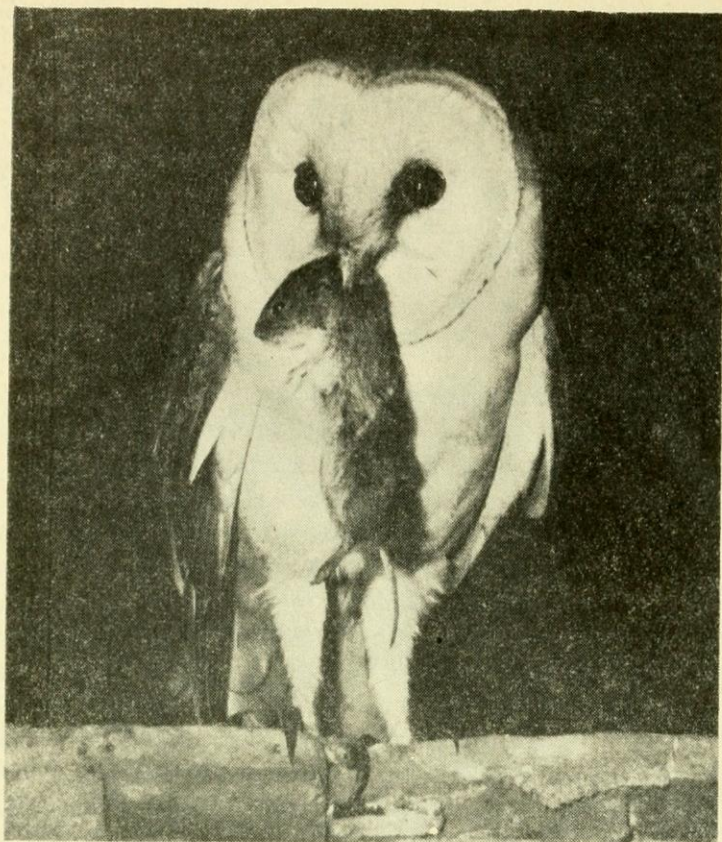
A gyöngybagoly kozmopolita faj, az Antarktisz kivételével valamennyi földrészen előfordul. Európában 3 alfaja honos. Európai áréájának északi és középső területén a *Tyto alba guttata*, Nyugat-Európában és a mediterránumban a *Tyto alba alba*, Szardínia és Korzika szigetén a *Tyto alba ernesti* fészkel. Az alfajok közötti keveredés az elterjedési területek határain, illetve azokon a területeken, ahol két alfaj együtt is megtalálható (pl. Szardínián és Korzikán a *T. a. alba* és a *T. a. ernesti*) *Schneider* (1977) szerint igen gyakori jelenség.

Közép-Európában, így hazánkban is a *Tyto alba guttata* otthonos, a fehér mellű alfaj (*T. a. alba*) Magyarországhoz legközelebb Észak-Görögországban, újabban Macedóniában fészkel. Olaszországban is költ, de igen kis számban. Ezt az alfajt hazánkban eddig egy alkalommal észlelték. *Dr. Rékási József* 1971. május 7-én a bácsalmási Kálvária temetőkapornájának tornyában, ötös fészkaljat ülő, fehér fázisú tojót talált. Párja normális guttata színezetű volt. A fészkek később sajnos tönkrement, így nem lehetett megállapítani, hogy a fiókák melyik alfaj fenotípusát mutatták volna (*dr. Rékási József* szíves levélbeli közlése).

1983. július 12-én Bátán, a református templom tornyának gerendázata között sikeresen fészkelő gyöngybagoly párt találtunk. Az egyik szülő — ivarát nem sikerült megállapítani — *T. a. alba*, a másik *T. a. guttata* volt. A hat már röpképes fióka közül egy mutatott *T. a. alba* színezetet, a többi *T. a. guttata* volt. Öt fiókát — köztük a fehér fázisút is — sikerült intézeti gyűrűvel megjelölni.

Három nappal később, 1983. július 15-én a murgai evangélikus templom tornyában találtunk fészkelő gyöngybagoly párt. A fészkalj — a tetőzet alatti párkányon a gerendázat között volt — öt tojásból és kettő egészen fiatal (talán 2—3 napos) fiókából állott. Mindkét szülő *T. a. alba* volt. A fészkekről legró tojót gyűrűztük; ez a későbbi megfigyeléseknél lehetőséget biztosított a szülők ivari megkülönböztetésére.

Július 28-án a torony tatarozása miatt — *dr. Streit Béla* segítségével — a templom padlásterébe voltunk kénytelenek a fészkaljat költöztetni. A padláson a felszedett cserepek helyén keletkezett nyíláshoz illesztettük a magunk eskábálta, lécekből és furnérlemezből készült költőládát, amelynek bejárati nyílása 30×30 cm, hossza 130 cm volt, és L alakot formálva hátul 70 cm-re szélesedett ki. A fészkaljat — a már kikelt öt fiókát és azt a tojást, amelyben még élő embriót éreztünk (a hetedik tojás terméketlen volt) — az anyamadárral együtt a kora esti órákban helyeztük el a költőládba, majd a kijárat nyílást zsaluval zártuk el. Kb. 1 óra múltán a zsalut óvatosan, zaj nélkül eltávolítottuk. Az anyamadár ekkor nem repült ki. Két nap múlva ellenőriztük a telepítés sikerét és örömmel állapítottuk meg, hogy az adult madarak elfo-

1. Mezeipocok-zsákmányával a padlástérben elhelyezett költőláda bejáratához érkező *Tyto alba alba* hím (Murga, 1983. aug. 28.) Fotó: Dr. Kalotás Zs.—Male *Tyto alba alba* with a common vole pray arriving to the opening of the nesting box situated in the black (Murga, 28. August 1983).

Foto: Dr. Zs. Kalotás

kán felől észak felé terjeszkedőben van, és számíthatunk rá, hogy a közeljövőben ismét előkerül majd hazánk területéről. Nem lehetetlen, hogy a déli határvidékeinken élő gyöngybagoly populációkban genotípusosan már megtalálható a *T. a. alba* forma — kérdés, milyen arányban —, csak recesszív jellege miatt ritkán jelenik meg fenotípusban. Az is valószínűsíthető — és ezt alátámasztja a murgai pár fészekalja is —, hogy a színezetre *T. a. alba* alfajt reprezentáló példányok sem tiszta genetikai háttérrel rendelkeznek. Származásukat tekintve nem kizárt, hogy guttatával kevert vérvonalból származnak.

gadták az új fészkelőhelyet, etetik a fiókákat. Sajnos a hatodik tojás már nem kelt ki, a tojó az áthelyezés után nem kötötte. A fiókákat augusztus 24-én a Magyar Madártani Intézet gyűrűivel jelöltük. A fiatalok közül a három idősebb *T. a. alba*, a két fiatalabb pedig *T. a. guttata* forma lett. A költőládából való kirepülés szeptember 15-én történt (dr. Streit Béla megfigyelése). Adalék még a murgai fészkeléshez, hogy 1983. novemberében a korban negyedik, guttata színezetű fiókát a gyűrűzés helyétől északkeletre 26 km távolságban, Dunakömlődön egy pajtában találták elhullva.

A gyöngybagoly fehér mellű alfajának megfigyelése mindhárom alkalommal az ország déli területeiről származott. Ez alapján feltételezhető, hogy a *T. a. alba* a Bal-

A szerzők címe:
dr. Kalotás Zsolt
Pintér András

MÉM NAK Természet- és Vadvédelmi Állomás
7136 Fácánkert

Irodalom — References

Schneider, W. (1977): Die Schleiereulen. Die Neue Brehm Bücherei. A. Ziemsen Verlag, Wittenberg—Lutherstadt.

Nesting of a white-breasted subspecies of the Barn Owl (*Tyto alba alba*) in Tolna county (Hungary)

Dr. Zs. Kalotás—A. Pintér

Fácinkert

The Barn Owl is a cosmopolitan species, excepting the Antarctic, it occurs on all continents. Three of its subspecies are native in Europe. On the northern and central areas of its European range, *Tyto alba guttata*, in Western Europe and in the Mediterranean, *Tyto alba alba*, on the isle of Sardinia and Corsica, *Tyto alba ernesti* are nesting. Interbreeding among the subspecies on the borders of their ranges and on areas where two subspecies occur also together (e. g. in Sardinia and Corsica, *T. a. alba* and *T. a. ernesti*) is according to *Schneider* (1977) a very frequent phenomenon.

In Central Europe, thus in Hungary alike, *Tyto alba guttata* is indigenous, the white-breasted subspecies (*T. a. alba*) is nesting the closest to Hungary in Northern Greece, recently, in Macedonia. It broods in Italy as well, though in a very low number. This subspecies has been recorded in Hungary so far only on one occasion. On May 7 1971 *Dr. J. Rékási* found a white-phase female sitting on a brood of five in the tower of the chapel of Kálvária cemetery at Bába. Its pair was of normal *guttata* colouring. Unfortunately, the nest got spoiled later on, thus it could not be established the phenotype of which subspecies the young birds would have shown (Reported by *Dr. J. Rékási* in a letter).

On July 12 1983, at Bába on the joisting of the tower of the reformed church a successfully nesting white owl pair was found. One of the parents — we failed to identify its sex — was *T. a. alba*, the other one, *T. a. guttata*. Of the six young birds being already on the wing, one showed *T. a. alba* colouring, the rest were *T. a. guttata*. It was managed to ring five nestlings, included the one with a white phase was among them too.

Three days later, on July 15, 1983, a nesting Barn Owl pair was detected in the tower of the evangelical church at Murga. The brood — situating on the cornice below the roofing — consisted of five eggs and two quite young (perhaps two or three days old) nestlings. Both parents were *T. a. alba*. The layer jumping off the nest was ringed — in later observations this — enabled the sexual distinction of the parents.

On July 28 due to the repair of the tower — we with the help of *Dr. B. Streit* — were compelled to move the brood into balks of the church. On the loft we fitted the hatching case, pieced together by them from laths and veneers, to the opening having formed on the place of the removed tiles. The inlet was 30×30 cm, and 130 cm in length, and forming an L shape it flared to 70 cm in the rear. In the early evening hours we placed the brood — the already hatched 5 young and the egg suggesting a living embryo (the 7th egg was sterile) — together with the mother bird in the hatching case, then closed the outlet with a shutter. After about an hour the shutter was carefully, noiselessly removed. The mother bird did not fly out. After two days we controlled the case and found with pleasure that the adult birds accepted the new nesting-place and were feeding the young. Unfortunately, the sixth egg did not hatch out, after the transfer the layer did not hatch it. On the 24th August the young were marked using rings of the Ornithological Institute. Of the young birds the three older ones were of *T. a. alba*, the two younger ones of *T. a. guttata* shape. Flying out from the hatching case happened on September 15 (observation of *Dr. B. Streit*). As additional data to the nesting at Murga, in November 1983 the young bird fourth in age, of *guttata* colouring was found dead at 23 km distance from the place of ringing at Dunakömlőd in a barn.

On all three occasions the white-breasted subspecies of the Barn Owl has been watched in the southern regions of the country. Thus, it seems probable that *T. a. alba* is spreading from the Balkans to the north and we may reckon with its reappearance on the area of Hungary in the near future. It seems possible that in the Barn Owl populations living in the southern borderland of the country the *T. a. alba* form can be found genotypically — it is a question to what extent — due to its recessive character, however, it rarely appears in phenotype. It seems also probable — as supported by the brood of the pair in Murga — that the specimens that represent in their colouring the *T. a. alba* subspecies do not dispose of a pure genetic background either. Considering their origin, it is not excluded that they originate from a blood-line mixed with *guttata*.